

- 2 Nář. pojmenování pro kapustu, tj. odrůdu brukve zelné s kadeřavými listy tvořícími hlávkou, vykazují vedle difference lexikální též rozdíly hláskoslovné.
Zaznamenané názvy jsou výrazy přejaté, které patrně v minulosti označovaly různé druhy zeleniny rodu *Brassica* (srov. význam slova *kapusta* ve spis. češtině se slovem *kapusta* ‚zelí‘ ve spis. slovenštině).
Na mapě registrujeme hláskoslovné obměny *kel*, *kchél*, *kchejl*; nesledujeme však rozšíření podoby *kél* s nenáležitým *l*.
V oblastech, kde se kapusta dříve nepěstovala, nebyly přirozeně její názvy zaznamenány.
- 3 Izoglosa dělicí výrazy *kapusta* a *kél* sleduje starou hranici česko-moravskou. Slovo *kapusta*, shodné se spis. jazykem, je běžné v Čechách, nověji proniká zvláště do Slezska a je časté v městské mluvě. Výraz *kél* (na Moravě a částečně i ve Slezsku) je hláskoslovně hojně obměňovaný: podoba *kél* je běžná v úzkém pruhu od Šumperka až po Kyjov a rozptýleně i dále na vých. Moravě, obměna *kchél* zaujímá větší záp. část střm. nář., v oblasti čm. nář. jsou časté formy *kchejl* (v sev. úseku) a *kchel* (v již. části), varianta *kel* je typická pro vých. polovinu Moravy a Slezsko.
- 4 **kapusta** stě., Jg, SSJČ, pol. *wloska kapusta* (SSJ ‚zelí‘) — Přejaté slovo, rozšířené ve většině slovanských jazyků: jeho posledním pramenem je středolat. *compos(i)ta* ‚kysané (pův. smíchané) zelí‘, vzhledem k slovan. *ka-* asi kontaminované s pokračováním středolat. *caputium* ‚hlávka‘.
kel v sled. významu jen nář.; Jg, SSJ — Viz *kél*; krácení kmenové samohlásky.
- kél** jen nář.: SSJČ nář., Kt — Přejato z něm. dial. (střhn. *koele*).
kéll jen nář. — Kontaminací výrazů *kél* a *zelí*.
kchejl, **kchel**, **kchél** jen nář. — Viz *kél* a *kel*: aspirace náslovného *k-* v návaznosti na něm. výslovnost (srov. II-188 kostelní kůr).
střapaté zelí jako sousloví jen nář. — Popisné spojení.
velškraut jen nář. — Přejato z něm.
- 5 kapusta Ju 1–4 — *kél* Ju 4, Ru 3 — *kel* Ju 4, 5, 7, Ru 1, 2 — *kchél* Ju 6 — *kelkapusta* Ru 4 — *velškraut* Po 1
- 6 —

Fi

20 košťál (1129) — mapa s. 83

- 1 M **košťál** (koščal 517, 71, gožd'ál 719) — koščil
hloub (též 634, hlub 676, 678, 680–684, 703, 721, 722, húb 701, 703, 705, 729, 732, 736, 738, 745, 757, 801, též 744) — hǔb (hǔb 756) — glumb
húbek 731, 735, 737
N h,,úbi, hlobí, prostředek 75, klak 803, mačinka 620
- 2 Nářeční výrazy pro košťál, tj. ztuhlý stonek některých druhů zeleniny, zejména zelí a kapusty, vykazují vedle rozdílu lexikálního i okrajové difference slovtvorné (*hloub* × *hloubek*) a hláskoslovné (*hloub* × *hǔb* × *glumb*).
Slabika *-lǝ-* prošla analogickým vývojem jako psl. *ǝ* (*hǔb*, *húb*).
- 3 Výraznou územní dichotomii představují lexémy *košťál* a *hloub*. (O uvedeném lex. rozdílu pojednává už J. Blahoslav ve své Gramatice české z r. 1571.)
Pojmenování *košťál* zaujímá celé území Čech a zahrnuje téměř celou oblast nář. střm., jako novější označení málo proniká do vm. dialektů. Hlásková varianta *koštil* se dokládá ze Znojemska.
Slovo *hloub* je běžné v nář. vm. (s výjimkou úzkého záp. okraje), na Holešovsku a v nář. slez. Forma *hǔb* se vyskytuje na Zlínsku, Valašskokloboucku a na Kopicích, obměna *glumb* byla zachycena v čes.-pol. smíšeném pásu.
- 4 **glumb** jen nář.; pol. *gląb* — Viz *hloub*, obměna s rozloženou nosovkou (navazující na pol. jazykové území).
hǔb jen nář.; Bš *hľb* — Viz *hloub*; analogií podle *stǔp*.
hloub jen nář.; Jg, Bš *hlúb* vých. Mor., SSJ *hlúb*, hluz. *hlub* — Psl. *ǝlǝbъ ‚stonek, košťál‘.
hloubek jen nář.; Jg též *hloubík* obě dem. — Formální dem. k *hloub*, viz tam.
- košťál** Jg, SSJČ, Bš *koščal*, SSJ *koštial* hovor. expr. — Od *kost* expr. sufixem *-ál*.
koštil jen nář. — Viz *košťál*; *i* krácením *í* vzniklého nadměrnou přehláskou 'a > ie > í.
- 5 košťál Ju 1–3, 5, 6 — hlúb Ju 7 — hlub Ju 7
- 6 SSA 5.47

Fi